

Asia: VN/1195/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot

Kemianteollisuus ry yhtyy Elinkeinoelämän keskusliiton 20.11.2024 jättämään eriävään mielipiteeseen suojelutyön turvaamisesta työtaistelutilanteessa selvittävän työryhmämietintöön ja Elinkeinoelämän keskusliiton 30.12.2024 lausuntopalveluun antamaan lausuntoon ja katsoo, että työryhmän ehdotus ei toteuta maan hallitusohjelmassa annettua tehtävää vaan jää pahasti puolitiehen. Myönteistä ehdotuksessa on, että siinä asetetaan palkansaajien yhdistyksille velvollisuus huolehtia, että työtaistelu ei vaaranna keskeisiä oikeushyviä, kuten henkeä, terveyttä, omaisuutta tai ympäristöä. Sen sijaan ehdotuksesta kuitenkin puuttuvat tehokkaat oikeussuojakeinot turvata suojelutyön järjestäminen silloin, kun palkansaajien yhdistykset eivät noudata huolehtimisvelvollisuuttaan. Ehdotettu uusi turvaamistoimen kaltainen menettely ei tuo käytännössä lainkaan lisäarvoa jo olemassa olevaan turvaamistoimimennettelyyn eikä esimerkiksi hätätyön käyttömahdollisuuksien täsmentämis- ja kehittämistarvetta työtaistelutilanteessa ole selvitetty työryhmän työn aikana. Suojellut oikeushyvät tulisi myös olla ehdotettua selkeämmin avattuina ehdotetuissa lakimääräyksissä. Kemianteollisuus ry katsoo, että suojeltuina oikeushyvinä tulisi mainita myös esimerkiksi polttoaineiden valmistus ja jakelu, lääkinnällisten laitteiden valmistus ja jakelu sekä lääkinnällisten kaasujen sekä eräiden prosessiteollisuuden alajossa tarvittavien teollisten kaasujen kuten typen valmistus ja jakelu. Lisäksi työtaistelutoimienkin aikana yritysten tulee aina pystyä noudattamaan viranomaisten asettamia lupaehtoja toiminnalle. Kemianteollisuuden yrityksille tämä tarkoittaa esimerkiksi ympäristö- tai kemikaalilupaehtoja. Yritykset arvoivat sen, mitä toiminnot ovat kriittisiä lupaehtojen täyttämiseksi Ympäristöluvissa viranomaisen on tarkasti harkinnut, minkälaiset päätöt ovat ympäristön kannalta turvallisia. Kemikaaliluvissa taas pyritään lupaehtoja noudattamalla estää mm. suuronnettomuuden vaara. Näistä lupien vaatimista edellytyksistä ei tule käydä neuvotteluja.

Hallituksen esityksessä todetaan useassa kohtaa, että suojelutyön antamisessa ei olisi ilmennyt yleisesti ongelmia tai epäselvyyksiä. Olemme täysin eri mieltä. Ongelmia on ilmennyt yksityisellä sektorilla, erityisesti teollisuudessa lähes jokaisessa lakkotilanteessa. Nykytilanteen kuvausta on

hallituksen esityksessä syytä täsmentää tältä osin ja selvittää työnantajaliittojen kokemukset yksityisellä sektorilla kriittisten toimintojen suojelemisessa ja käynnissä pitämisessä lakkotilanteessa. Nykytilanne yksityisellä sektorilla ja erityisesti teollisuudessa on se, että jos yritys on eri mieltä ammattiliittojen ilmoittamista lakkorajauksista, yritykset (ja välillä sekä yritys, että sen pääluottamusmies yhdessä) joutuvat anelemaan ammattiliittojen keskuslakkotoimikunnilta muutoksia lakkorajoihin. Keskuslakkotoimikunta ei ole virallinen elin, vaan ammattiliittojen oma luomus. Sen työskentely ei ole läpinäkyvää, toisin kuin hallituksen esityksestä saa kuvan. Tällä hetkellä, kun yritykset ovat eri mieltä lakkorajauksista, joutuvat ne antamaan yksityiskohtaista tietoa kriittisistä toiminnoistaan elimelle, jonka tiedonsaantioikeudet eivät perustu mihinkään. Ammattiyhdistyksillä ei ole edellytyksiä tehdä asianmukaisia riskinarvioita tai arvioida huoltovarmuusvaikutuksia, koska ne eivät osallistu huoltovarmuustyöhön. Ei ole myöskään mitään varmuutta siitä, miten kerättyjä tietoja käsitellään tai miten niitä säilytetään. Esimerkiksi useat kemianteollisuuden yritykset ovat huoltovarmuuden kannalta kriittisiä yrityksiä, joten tiedonkeruun epämääräisyys on enemmänkin kuin kyseenalaista ja todennäköisesti myös EU:n tietosuoja-asetuksen vastaista. Elin ei myöskään mitenkään kommunikoi asiaa käsitellessään työnantajaliittojen suuntaan, mikä on ristiriidassa sen kanssa, että hallituksen esitys lähtee oletuksesta, että osapuolet aina neuvottelevat lakkorajoista. Edellä mainittu käytäntö tuo epävarmuutta siihen, miten nykytilanteessa hallituksen esityksessä mainittuja merkittäviä oikeushyviä suojellaan ja mikä tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus lakkorajoihin on yksittäisellä työnantajalla tai työnantajayhdistyksellä neuvotteluteitse yksityisellä sektorilla.

Lisäksi kiinnitämme huomiota hallituksen esityksen kohtaan 2.2.3.1 Työtaisteluoikeuden suoja ILO:n sopimusjärjestelmässä. Hallituksen esityksessä on noin 7 sivun analyysi ILO:n yhdistymisvapautta ja kollektiivista neuvotteluoikeutta turvaavien yleissopimusten nro 87 ja 98 tulkintakäytännöstä. Esityksessä on todettu, että työtaisteluoikeutta ei ole mainittu nimenomaisesti sopimusten teksteissä, mutta on todettu, että työtaisteluoikeuden suojaaminen ILO:n järjestelmässä on rakentunut näitä sopimuksia valvovien elinten tulkintakäytäntöjen varaan. Se, mitä hallituksen esityksessä ei todeta, on, että kyseisten sopimusten tulkinnasta on vallinnut vahva erimielisyys järjestön kolmikantaisessa toiminnassa vuosikausia. Kun kiistaa on nimenomaan siitä, sisältyykö tai tunnustetaanko näissä edellä mainituissa ILO:n sopimuksissa ylipäätänsä lakko-oikeutta, mielestämme ILO:n asiantuntijankomitean tai ILO:n yhdistymisvapauskomitean kannoille lakko-oikeudesta ei tulisi antaa lainsäädännön valmistelussa tällaista painoarvoa, kuin niille jälleen kerran annetaan. Lisäksi hallituksen esityksessä ei missään kohdassa mainita, että kyseisten elinten kannat eivät ole valtioita sitovia, eivätkä ne ole myöskään juridisia ennakkopäätöksiä.

1 §

Ei lausuttavaa.

3 §

Ei lausuttavaa.

8 c §

Ei lausuttavaa.

Hallituksen esityksen perusteluissa lähdetään siitä oletuksesta, että tällä hetkellä kaikilla aloilla neuvotellaan tarvittaessa suojelutyöstä. Yksityisellä sektorilla ja erityisesti teollisuudessa neuvotteluja ei yleensä käydä työmarkkinaosapuolten välillä, vaan lakon kohteena olevat yritykset joutuvat anomaan ammattiliittojen epäviralliselta elimeltä, eli keskuslakkotoimikunnalta muutosta lakkorajoihin myös suojelutyöksi katsottavissa kysymyksissä. Olemme kuvanneet edellä keskuslakkotoimikunnan ongelmallista roolia.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan perusteluissa todetaan, että ihmishengen vaarantumista voi tapahtua myös muiden toimialojen kuin vain sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien tekemättä jättämisellä lakon takia. Perusteluihin tulisi lisätä kemianteollisuuden osalta lääkinnällisten kaasujen (kuten esim. hapen, ilokaasujen ja hiilidioksidin) valmistus ja jakelu. Esimerkiksi lääkinnällistä happea käytetään niin sairaaloissa kuin ensihoidossa ja myös niiden potilaiden osalta, joilla on oma happipullo kotioiloissa. Lisäksi perusteluihin tulisi lisätä polttoaineiden saatavuuden turvaaminen jossain määrin julkisilla polttoainepumpuilla koko maassa, koska näistä ovat riippuvaisia esimerkiksi sopimuspalokunnat (huolehtivat pelastustehtävistä noin 90 % alueella Suomen pinta-alasta), ensihoito, pelastustoimi ja poliisi (koko maa), kotisairaanhoido (koko maa) ja jätehuollon toimijat. Ehdotetun lakitekstin 1 momentin 7 kohdan listaan tulee lisätä myös polttoaineet energian, veden, lääkkeiden yms. lisäksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan perusteluissa on todettu, että tulee huolehtia siitä, ettei työtaistelu vakavasti vaaranna tuotannon tai palvelutoiminnan jatkumisen kannalta välttämätöntä tai muuta yksityisen kannalta merkittävää aineellista omaisuutta. Pidämme tärkeänä, että perusteluissa on nostettu esille teollisuuden laitosten hallittu alas- ja ylösajo ja niiden koneiden ja laitteiden ylläpitoon liittyvät tehtävät, sekä laitosten vartiointiin liittyvät tehtävät. Perusteluihin tulisi kuitenkin lisätä, että teollisuuden laitteistojen hallittu alas- ja ylösajo edellyttää hallittua prosessia, johon tarvitaan usein ulkopuolista työvoimaa ja laitteistoa. Prosessiteollisuuden alajossa tarvittavaa huoltohenkilöstä ei välttämättä löydy Suomesta, heidän paikalle saaminen ja työskentely tulee kuulua suojelutyön piiriin. Lisäksi tarvitaan erilaista materiaalia (pesukemikaaleja, imuautoja yms.) alajoa varten sekä erilaisia teollisia kaasuja. Näistä selkein turvallisuuteen ja omaisuuteen sekä ympäristöön vaikuttava kaasu on typpi. Ilman typpeä putkistojen huuhtelut ja laitosten hiilivedyttömään turvalliseen tilaan saattaminen pysähtyy.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan työntekijöiden yhdistykselle asetettu velvollisuus edellyttäisi sitä, ettei työtaistelu vakavasti vaaranna ympäristöä. Perustelutekstistä herää kysymys, minkälainen riski työtaistelulla on soveliaasta ottaa ympäristöterveyden kustannuksella? Mm. kemianteollisuuden yritysten toiminta edellyttää usein niin ympäristölupia kuin kemiakaalilupia ja toimintaa säädellään muun muassa vesilain, jätelain ja patoturvallisuuslaissa. Yritys vastaa siitä, että se toimii lupien mukaan. Lupien mukainen toiminta voi lakkotilanteessa edellyttää tiettyjen kriittisten toimintojen käynnissä pitämistä. Esimerkiksi Työtaistelusta saattaa siis aiheutua tilanne, jossa yritys toimii ympäristöluvan vastaisesti esimerkiksi niin, että ympäristöluvassa määritetyt jätteiden varastointimäärä ylittyy. Ympäristölainsäädäntö ei tunnista tällaisia poikkeustilanteita. Lupien mukaisen toiminnan estyessä on riskinä, että ympäristöterveys ja myös ihmisten terveys vaarantuu

ja samalla vaarantuvat koko yrityksen toimintaedellytykset. Lupien mukainen toiminta ei ole mielestämme tulkinta- tai neuvottelukysymys pääluottamusmiehen tai työntekijöiden yhdistyksen kanssa ja siten lupien edellyttämien kriittisten toimintojen käynnissä pitäminen tulee olla työtaistelutilanteessa puhtaasti yrityksen arvioitavissa ja suojelutyön piirissä.

Teollisuuden laitosten tuotantokatkoksilla on useissa tapauksissa erittäin haitalliset vaikutukset myös jätevedenpuhdistukseen puhdistamojen epätasaisen kuormituksen takia, joka pitää huomioida työtaisteluiden ympäristöriskejä arvioidessa. Lisäksi vuodenaajoista talvi aiheuttaa aina suuronnettomuusriskin alas- ja ylösajotilanteissa niillä prosessiteollisuuden laitoksilla, jossa osa laitteistosta sijaitsee ulkona tai lämmittämättömissä tiloissa. Prosessiteollisuuden alas- ja ylösajoon liittyy aina myös työturvallisuusriski, joka tulee huomioida joko 1 pykälän 3 kohdan tai 1 kohdan perusteluissa.

Esimerkiksi niin sanotussa raskaassa kemianteollisuudessa prosessien alas- ja ylösajo kestävät keskimäärin noin kaksi viikkoa, mutta tuotanto voi olla pysähdyksissä jopa neljä viikkoa. Kyse on erittäin vaativasta toimenpiteestä ja on syytä tiedostaa, että esimerkiksi suunnitellun huoltoseisokin toteutusväli voi olla normaalisti viisi vuotta ja seisokkia suunnitellaan siten useita vuosia etukäteen. Prosessiteollisuuden yritysten osalta on huomioitava lisäksi se, että osassa yrityksiä prosessi on ajettu alas erittäin harvoin tai ei koskaan, mikä kasvattaa ympäristö- ja turvallisuusriskejä entisestään.

Lisäksi esimerkkinä biokaasulaitokset tuottavat jätteen käsittelyn lisäksi biologisessa prosessissaan höyryä teollisuudelle sekä liikennebiokaasua. Biokaasun tuotannossa koko käsittelyketjun tulee toimia tasaisesti, sillä varastointi ei ole niiden ominaisuuksien ja luonteen vuoksi mahdollista. Biologinen käsittely edellyttää jatkuvaa syötettä. Lyhytaikaisetkin muutokset syötteen määrässä ja sitä kautta prosessin muissa olosuhteissa romahduttavat kaasuntuoton ja lisäävät haitallisten epäpuhtauksien muodostumista raakakaasuun. Prosessi muuttuu tämän myötä hallitsemattomaksi ja se on lopulta ajettava alas. Lisäksi on hyvä huomioida se, että orgaanisten jätteiden kaatopaikkasijoittaminen on Suomessa kiellettyä. Biokaasun osalta tulisi turvata myös biokaasun tietty kuljetuskapasiteetti ja henkilöstö niin, ettei prosessi keskeydy.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan perusteluissa kuvataan, missä tilanteessa eläinten hyvinvointi tulisi turvata suojelutyönä. Toteamme, että perusteluihin on syytä lisätä se, että eläinten hyvinvointi turvataan lääkkeillä ja lääkinnällisillä laitteilla. Toisaalta myös eläinten asianmukaisessa lopettamisessa tarvitaan logistiikan lisäksi esimerkiksi kaasuja.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan perusteluissa olisi hyvä todeta, että turvallisuusympäristön heikentymisen takia, myös virka-avun antaminen äkillisesti voi tulla kyseeseen. Kemianteollisuuden näkökulmasta etenkin polttoainelogistiikka tulisi turvata kaikille aselajeille sekä muille turvallisuustoimijoille. Suomen Nato-jäsenyydestä johtuvia velvoitteita joudutaan myös täyttämään

työtaisteluista huolimatta. Osa turvallisuuteen ja maanpuolustukseen liittyvästä polttoainelogistiikasta voi olla riippuvaista myös satamien toiminnasta.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan perusteluja tulee täsmentää siten, että perusteluihin lisätään myös lääkinnälliset laitteiden valmistus. Lääkkeet ja henkilöstöresurssit voivat osoittautua turhiksi, mikäli käytettävissä ei ole riittävää määrää lääkinnällisiä laitteita. Lisäksi lääketuotannosta tulisi rajata lakkajien ulkopuolelle kaikki ne lääkkeet, jotka ovat velvoitevarastoitavia (1114/2008). Osa asetuksessa (1114/2008) mainituista tuotteista on tuontilääkkeitä ja näiden liikkuminen satamissa tulisi varmistaa lakkotilanteissakin. Ei myöskään riitä, että vain lopputuotteen valmistus ja liikkuminen turvataan. On myös varmistettava, että näiden lääkkeiden raaka-aineet liikkuvat ja niitä valmistetaan valtakunnassa normaaliin tapaan. Lisäksi Suomesta toimitetaan paljon lääkkeitä myös ulkomaille (mm. syöpälääkkeet). Näiden lääkkeiden tuotannossa ei saa tulla häiriöitä, tai ihmishenkiä vaarantuu Suomen rajojen ulkopuolella.

8 e §

Työryhmän lakiesityksessä ehdotettu uudenlainen työtaistelun kieltämistä koskeva menettely muistuttaa pitkälti nykyistä turvaamistoimen hakemista, määräämistä ja täytäntöönpanoa koskevaa menettelyä. Tällaisen ainakin osittain päällekkäisen menettelyn tarpeellisuus on kyseenalaista.

Käytännössä parempi menettely olisi kehittää nykyistä turvaamistoimimenettelyä koskevaa lainsäädäntöä niin, että voimassa oleviin lakimääräyksiin lisättäisiin määräys, jonka mukaan hakijavakuutta ei vaadita työtaisteluja koskevan turvaamismääräyksen osalta. Nykyinen hakijavakuuden asettamisvelvollisuus on omiaan estämään tarpeellisten turvaamistoimien hakemisen varsinkin silloin, kun kyseessä on pieni tai keskisuuri yritys, jolla ei ole käytännössä taloudellisia mahdollisuuksia hankkia vaadittavaa vakuutta riittävän nopeasti. Työtaistelun kieltämistä koskeva turvaamistoimi ei myöskään tyypillisesti aiheuta taloudellista vahinkoa turvaamistoimen kohteena olevalle työntekijäyhdistykselle tämän pidättäytyessä työtaistelusta.

Kemianteollisuus ry katsoo muutenkin, että ehdotettu uusi menettely olisi voimassa olevan lain mukaista turvaamistoimimenettelyä monimutkaisempi menettely asettaessa työnantajalla laajan velvoitteen neuvotella työtaistelun rajauksista ja suojelutyöstä työntekijöiden yhdistyksen kanssa ja asettaessa työnantajalle laajan velvollisuuden esittää selvitystä ammattiyhdistykselle suojelutyön tarpeesta ja käytettävissä olevista muista keinoista oikeushyvien turvaamiseksi ennen kuin voi hakea työtaistelun väliaikaista kieltämistä. Jo nykyinen epävirallinen käytäntö lakkorajojen muuttamiseksi ammattiyhdistysten keskuslakkotoimikuntien tai vastaavien elimien kanssa on osoittautunut erittäin haastavaksi. Käytännössä esiintyy usein tarvetta lakkorajojen tarkentamiseksi muun muassa laiterikkojen yms. välttämiseksi. Lakkorajojen tarkentaminen keskuslakkotoimikuntien kanssa on usein kasvotonta prosessia, jossa työntekijä (ei siis työnantajaliitto) joutuu tekemään useita kirjallisia anomuksia lakkorajojen muuttamiseksi. Lakkorajoista neuvottelemisen ei siis tälläkään hetkellä toteudu yksityisellä sektorilla. Lakiesityksessä ehdotettu neuvotteluvelvollisuus ei siis voi koskea vain työnantajaa varsinkaan niin, että turvaamistoimipäätöstä ei myönnettäisi, jos työnantaja ei pysty osoittamaan neuvottelleensa riittävästi suojelutyön tarpeesta ja vaihtoehtoisista menettelyistä

oikeushyvien turvaamiseksi. Neuvotteluvollisuuden tulee koskea myös ammattiyhdistysten keskuslakkotoimikuntia tai vastaavia elimiä ja myös työnantajaliitoille tulee vahvistaa rooli näissä neuvotteluissa.

Turvaamistoimi- tai kieltopäätöksen saamisen tulee jatkossakin säilyä nopeana mahdollisuutena kieltopäätöksen saamiseksi. Mikäli prosessiin rakennetaan ylimääräisiä ja tulkinnanvaraisia lisäedellytyksiä, on tämä omiaan vaarantamaan suojeltavien oikeushyvien turvaamisen.

Mikäli suojelutyötä koskeva lakivalmistelu kuitenkin jatkuu esitetyssä muodossa niin, että tulee kaksi toisiaan muistuttavaa menettelyä, katsoo Kemianteollisuus ry, että kieltopäätöstä koskevat asiat tulisi käsitellä kiireellisesti työtuomioistuimessa, jolla on paras työoikeudellinen asiantuntemus ja asiantuntemus myös työtaistelun rajojen arvioimiseen.

8 f §

Kts. edellinen kohta.

8 g §

Työnseisausta koskevan ilmoituksen tarkoituksena on sovittelulle varattavan ajan lisäksi antaa työnantajalle mahdollisuus varautua tulossa olevaan työnseisaukseen. Muutokset ilmoitukseen voivat aiheuttaa merkittävää haittaa työnantajalle, ja sen vuoksi niihin tulisi suhtautua erittäin pidättyväisesti. Pelkkä työnantajan hakemus työtaistelun kieltämisestä laskisi muutoksen tekemisen kynnyksen liian alas ja voisi johtaa jopa työnantajalle aiheutuvan vahingon kasvamiseen.

18 a §

Ei lausuttavaa.

18 b §

Suomalaisessa oikeusjärjestyksessä normaali seuraamus perusteettomasta oikeudenkäynnistä on velvollisuus maksaa toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut. Säännösehdotus velvollisuudesta maksaa hyvitys ilmeisen perusteettoman hakemuksen perusteella on erittäin poikkeuksellinen ja huonosti harkittu. Esitys tulee poistaa säännösvalmistelun jatkamisen yhteydessä.

Verrattuna 18 c §:ssä esitettyyn työntekijäpuolelle asetettavan hyvityssakon suuruuteen työnantajalle asetettava 150 000 euron hyvityssakko on täysin suhteeton. Koska ilmeisen perusteettoman hakemuksen perusteella ei tietenkään annettaisi työtaistelua koskevaa kieltopäätöstä, ei hakemuksesta aiheutuisi työntekijäyhdistykselle muuta vahinkoa kuin mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jotka joka tapauksessa tuomittaisiin työnantajan maksettaviksi.

Hyvityksen suhteettomuus ilmenee myös verrattaessa sitä lakiesityksessä ehdotettuun hyvitykseen huolehtimisvelvollisuuden rikkomisesta. Sen enimmäismääräksi ehdotetaan samaa 150.000 euroa. Huolehtimisvelvollisuuden rikkomisesta seuraa kuitenkin hengen, terveyden tai muun keskeisen oikeushyvän vakava vaarantuminen ja pahimmillaan se voi johtaa esimerkiksi ihmishenkien menetykseen tai laajaan ympäristövahinkoon. Kyseessä on siis aivan eri suuruusluokan asia kuin

ilmeisen perusteettomasta hakemuksesta ennen hakemuksen hylkäämistä työntekijäyhdistykselle mahdollisesti aiheutuva vähäinen haitta.

18 c §

Kemianteollisuus ry kannattaa esitystä, mutta katsoo, että hyvityssakon enimmäismäärä ei saa olla esteenä työntekijäpuolen velvoittamiseen työntantajalle aiheutuneen vahingon korvaamiseen täysimääräisenä.

Työtaistelun kohteeksi joutuneelle työntantajalle saattaa aiheutua merkittäviä vahinkoja työntekijäpuolen huolehtimisvelvollisuuden rikkomisesta. Ne voivat liittyä esimerkiksi arvokkaan omaisuuden tuhoutumiseen. Etenkin kemian prosessiteollisuudessa talviaikaan ajoittuvat työtaistelut tuotantoprosessin alas- ja ylösajoneen ovat omiaan aiheuttamaan huomattavaa vaaraa laitteistojen/linjastojen rikkoontumiselle ja ympäristövahinkojen syntymiselle sekä jopa suuronnettomuuden vaaran. Näiden vahinkojen suuruus voi hyvinkin ylittää hyvitysseuraamuksen enimmäismäärän 150 000 euroa. Vaikka tuotantoprosessin alas- ja ylösajaminen ei aiheuttaisi laiterikkoja, voi se aiheuttaa työntantajalle kohtuuttoman suuren vahingon menetetyt tai häiriötilanteen johdosta viallisen tuotannon takia. Työntekijäyhdistyksen tulisi korvata lainvastaisella toiminnalla työntantajalle aiheuttamansa vahinko täysimääräisesti.

Lakiesityksen mukaan hyvitys olisi lisäksi jaettava kaikkien saman työtaistelutoimen perusteella hyvitystä hakevien kesken. Jos tällaisia työntantajia olisi esimerkiksi 20, enimmäishyvitys yhtä työntantajaa kohti olisi vain 7500 euroa. Tämä esitys on ristiriidassa työntantajapuolelle esitetyn hyvityssakon enimmäismäärän kanssa. Työryhmän lakiesityksen mukaan jokainen työntuoja joutuisi hakemaan itse kieltopäätöstä omalla hakemuksellaan, vaikka hakemusten taustalla olisi esimerkiksi sama työntekijäyhdistyksen ilmoittama koko toimialaa koskeva työtaistelu, joka kohdistuisi laajaan joukkoon työntantajia. Tämän seurauksena kyseinen 150 000 euron hyvitys voitaisiin ilmeisesti tuomita jokaisesta hakemuksesta, jolloin samaa työtaistelua koskevien hyvitysten enimmäismäärä voisi nousta yhteensä useaan miljoonaan euroon.

Lakiesityksessä ei ole möskään nimenomaisesti otettu kantaa siihen, että turvattavien oikeushyvien huolehtimisvelvollisuuden rikkomisesta aiheutunut vahinko kohdistuu hyvin usein johonkin muuhun tahoon kuin työntantajaan. Kysymys voi olla esimerkiksi välttämättömän hoidon puutteesta, ympäristövahingosta tai välttämättömien hyödykkeiden saatavuuden katkeamisesta ulkopuoliselle aiheutuvasta henkilö- tai esinevahingosta. Tuntuu kovin erikoiselta, jos työntekijäyhdistyksellä ei olisi minkäänlaista korvausvastuuta tällaisista vahingoista kärsineille tahoille.

Hyvityksen tulee lisäksi koskea myös huolehtimisvelvollisuuden vastaisella työtaistelulla uhkaamista. Hyvitystä koskevaa säännöstä tulisi tältä osin täsmentää. Huolehtimisvelvollisuuden vastaisella työtaistelulla uhkaaminen aiheuttaa usein vahinkoa työntantajalle, vaikka uhkaus peruttaisiinkin ennen työtaistelun alkamista. Tällainen uhkaus on myös omiaan vaikuttamaan neuvotteluasemaan huomattavasti voimakkaammin kuin esimerkiksi työntantajan tekemä ilmeisen perusteeton väliaikaista kieltoa koskeva hakemus. Myös työehtosopimuslain vastaisella työtaistelulla

uhkaamisesta voidaan tuomita hyvityssakko, joten lainvastaisia työtaisteluita kohdeltaisiin tältä osin johdonmukaisesti.

18 d §

Ei lausuttavaa.

Lausunnonantajia pyydetään lausumaan siitä, onko työmarkkinoilla kohdattu ongelmia suojelutyöhön liittyen.

Kyllä. Lähes jokaisen työtaistelun yhteydessä kemianteollisuudessa tulee tilanteita, jolloin osapuolet ovat lakkorajoista eri mieltä. Ymmärrys siitä, mitkä ovat yritysten kriittisiä toimintoja, on hyvin erilainen yrityksen ja ammattiliittojen välillä. Ymmärrys usein on vielä sama työnantajan ja yrityksen luottamusmiehen välillä, mutta keskuslakkotoimikunta ei kriittisiä toimintoja ymmärrä. Lakkorajoista neuvottelemine keskuslakkotoimikuntien kanssa on käytännössä usein huomattavan haasteellista. Valitettavan tavallista on, että kyseessä ei ole millään tavalla aito neuvottelu, vaan kirjallisten anomusten tekemistä ja anomusten täydentämistä, kun keskuslakkotoimikunta hylkää pyynnön lakkorajojen tarkentamisesta.

Nykyinen käytäntö, jossa keskuslakkotoimikunnalle luovutetaan lakkorajoista poikkeusta hakiessa tietoja yritysten kriittisistä ja usein myös huoltovarmuuden kannalta keskeisistä toiminnoista on täysin kestävä. Kemianteollisuus ry epäilee, että onko tämä edes EU:n tietosuojasetuksen mukaista. Täyttä varmuutta siitä, että kriittiset toiminnot saadaan turvattua, ei ole millään lakkokierroksella.

Onko hätätyötä koskevaa sääntelyä tarpeen muuttaa ottaen huomioon lakiehdotukset ja jos on, millä tavalla?

On. Hätätyön käytön tulee olla sallittua myös työtaistelun yhteydessä aina, kun muita kohtuudella käytettävissä olevia keinoja turvata oikeushyvät ei ole tarjolla.

Hätätyötä koskevaa työaikalain säännöstä voidaan tulkita tämän mukaisesti jo nyt, mutta koska asiasta vallitsee erilaisia käsityksiä oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa, on tarpeen ilmaista tämä nykyistä selvemmin laissa. Olisi syytä myös yhtenäistää työsuojeluviranomaisten tulkintakäytännöt eri puolilla Suomea.

Oikeusministeriötä pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä (ml. oikeudenkäymiskaaren ja ulosottoaaren säännösten soveltuminen), ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastaisesta työtaistelusta aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen liittyvistä kysymyksistä (vahingonkorvauslain soveltuminen) sekä kaksoisrangaistavuuden kiellon soveltumisesta tilanteessa, jossa työtaistelu olisi sekä työrauhavelvollisuuden vastainen että ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastainen.

Asianajajaliittoa pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä.

-

Teerimäki Juha
Kemianteollisuus ry - Työelämäyksikkö